

Ecclesia, 390. Excommunicati gaudent asylo, V, 228. Excommunicationis censura an, et quando adhiberi debeat contra renuentes nubere, 343. An et quando iterum tolli debeat, 345. Ex recusatone nubendi insordescens per annum in excommunicatione an, et quando sit suspectus de hæresi, *ib.* Excommunicationem potius sustinere quam iudici obedire debet conjux certe sciens matrimonium esse nullum, 504.

Excommunicatio, ut sic unde quid et quotuplex, VI, 574. Etymon illius, *ib.* Dicitur etiam anathema, 575. Differt tamen ab hoc, et quomodo, *ib.* Excommunicatio propria quid, *ib.* Alia est major, et quæ, *ib.* Alia minor, *ib.* Nomine excommunicationis simpliciter posito in jure semper major intelligitur, *ib.* Excommunicationis majoris effectus quinam, *ib.* Sunt plures, veluti privatio communionis, 576. Quæ triplex est, 575. Videlicet pure interna, *ib.* Pure externa, 576. Et mixta, *ib.* Excommunicatio non privat communionem et bonis internis, *ib.* Nec oratione et fructu bonorum operum, quæ quis ex privata devotione pro excommunicatis peragit, et applicat, *ib.* Alius effectus excommunicationis est privatio usus activi et passivi sacramentorum, *ib.* Præsentiae seu assistentiæ missæ, vel aliis divinis officiis, *ib.* Concionem tamen in ecclesia audire et ibi orare potest excommunicatus tempore, quo ibi divina non peraguntur, *ib.* Privat ulterius sepultura ecclesiastica, 577. Inducit inhabilitatem ad quævis beneficia et officia ecclesiastica, *ib.* Privationem distributionum quotidianarum, *ib.* Non item fructuum grossorum, *ib.* Inhabilitatem impetrandi rescriptum apostolicum, *ib.* Privationem omnis jurisdictionis ecclesiasticæ, *ib.* Hic tamen effectus locum non habet in excommunicatis toleratis, nisi contra ipsos excipiatur, *ib.* Privat insuper communionem forensi seu actum ad iudicium externum pertinentium, 578. Excepto, quod excommunicatus in iudicio, ut reus stare possit, et debeat, *ib.* Privat communionem politicam, *ib.* Insordescens per annum in ea reddit suspectum de hæresi, et nonnunquam convictum, *ib.* Recensiti effectus, exceptis casibus enarratis, etiam toleratos excommunicatos afficiunt, *ib.* Ob gravem tamen, et urgentem causam excusatur quis a lege hoc effectus impo-nente, 579.

Excommunicatio canonis, seu in percussores clericorum quid, a quo et contra quos sit lata, VI, 583. Lata est in concilio Lateranensi, relato can. *Si quis suadente diabolo*, *ib.* Contra omnes, sive clericos, sive laicos violentas manus in clericum, aut monachum injicientes, 583. Nomine clerici, aut monachi, ad propositum quinam intelligantur, *ib.* Violentam manum clerico, vel monacho injicere quis dicatur, *ib.* Variæ enumerantur actiones in specie hanc violentam manuum injectionem continentes, 584. Etiam ille qui violentam similem actionem mandat excommunicationis reus est, *ib.* Item sui nomine

aut intuitu ab illo factam rati habet, *ib.* Item qui consilium, auxilium, vel favorem ad eam præbent, *ib.* Et illi qui, cum possent, et ex officio deberent, eam non impediunt, *ib.* Hi omnes recensiti non excusantur, si dicant, clericum commertum fuisse percussorem, *ib.* Vel consentiant in eandem, 585. Excommunicatio ferendæ sententiæ, quæ, 579. Et unde cognoscatur, quod sit ferendæ sententiæ, *ib.* Excommunicationis a pœna quando, et quinam immunes sint, percutientes clericum, 585. Quocumque ex aliqua causa manus violenta injectio excusatur a peccato gravi, et ab excommunicatione canonis, *ib.* A qua etiam est immunis, qui ob necessariam sui, suorum, vel aliorum defensionem manus violentas injicit, *ib.* Doctrina practica ad propositum multos excusans ab excommunicatione canonis ob manus violentam injectionem in clericum, præsertim injustum aggressorem, *ib.* Prælati quoque et magistri ab excommunicatione immunes sunt, si suos etiam in majoribus constitutos subditos, aut discipulos clericos correctionis causa moderate percutiunt, 586. Idem dic de parentibus et propinquis respectu filiorum, aut propinquorum in minoribus constitutorum, *ib.* Mulier quoque pro defensione suæ pudicitie percussit clericum ab excommunicatione immunis est, *ib.* Sicut et percussit, vel occidens clericum cum matre, filia, uxore, aut sorore turpiter viventem, *ib.*

Excommunicatio lata sententiæ, quæ, VI, 579. Et unde cognoscatur, quod sit lata sententiæ, *ib.* Excommunicatio est maxima pœna in Ecclesia Dei, 583. Excommunicatio cautissime et nonnisi deficientibus aliis mediis adhibenda est, singularis textus concilii Trident. ad propositum, 582. Excommunicationem ferendi potestas quibus competat, 588. Excommunicari potest quis sæpius, 580. Atque ab una excommunicatione absolvi altera permanente, *ib.* Excommunicari tota aliqua universitas, vel communitas hodie licite non potest, *ib.* Bene tamen interdicti, etiam integra civitas, et regnum, 584. Si integra etiam communitas excommunicatur, valet, *ib.* Et quidem certo, si fertur a Papa, *ib.* Probabiliter vero si fertur per inferiorem Papa, *ib.* Excommunicationis sententia et declaratio, seu sententia declaratoria, 582. Ad declarationem non prærequiritur trina monitio, *ib.* Nec citatio, si crimen est notorium, *ib.* Secus, si notorium non est, aut de illo plena non constat, *ib.* Excommunicationis cujuslibet a pœna an et quando excuset ignorantia, gravis metus, vel alia causa, 581. Excommunicationis nomine simpliciter et absolute positæ in jure semper intelligitur excommunicatio major, 575. Excommunicationes Bullæ Cœnæ unde, quid, et quotuplices, 586, 577. Enumerantur sigillatim in compendio, *ib.* Referuntur Bullæ Cœnæ per extensum, *ib.* Referuntur specialia de hac Bulla, et ejus excommunicationibus 592. Et infertur doctrina practica, ostendens

plures hodie de facto esse excommunicatos per Bullam Cœnæ, *ib.* Non obstante quod publice non sint denunciati, 593. Et excommunicationem non curent, *ib.*

Excommunicatio minor quid sit, VI, 596. Ejus effectus est quod sine mortali peccato non possit recipere aliquod sacramentum ea ligatus, *ib.* Ab ea in foro interno quilibet absolvere potest, 597. An et quando excommunicationem suspendat, vel impediat appellatio, 608. Quibus aliis pœnis et effectibus sint subjecti, 576. Possunt audire conciones, *ib.* Quando dubitant de valore excommunicationis, quomodo in utroque foro habere se possint, et debeant, 474. Et quomodo, si se innocentes sciunt, et tamen in foro externo secundum allegata et probata sunt excommunicati, 573. Excommunicati hodie sunt plurimi præsertim iudices sæculares, et alii laici in causa censurarum se immiscentes, vel iudicem ecclesiasticum, aut alios propterea impediens, vexantes, sive a iudice ecclesiastico ad potestatem sæcularem recurrentes, vel recurrentem recipientes, vel consilium aut favorem ad id præbentes, etc., 605, 592. Excommunicati vitandi quinam sint? in quibus casibus, et qualiter vitari debeant, 593. Hodie vitandi sunt omnes et soli publice denunciati, et notorii percussores clericorum, *ib.* Hi quinam dicantur, *ib.* Alii notorie excommunicati probabiliter non sunt vitandi, 594. Fideles, quamvis non teneantur, tamen possunt vitare, et repellere quemvis excommunicatum, præsertim notorium, *ib.* Excommunicati etiam tolerati tenentur quantum possunt, communionem aliorum vitare, *ib.* Ea in quibus vitandos oportet vitare sunt collocutio, aut discursus, etiam per litteras, *ib.* Oratio cum illis, 595. Et auditio missæ, vel divinorum, *ib.* Quid juris si excommunicatus, durante missa, ingreditur ecclesiam, *ib.* Vitanda insuper est amica illorum, vel honorifica salutatio, *ib.* Quævis communicatio in politicis, *ib.* Communicatio in mensa, sive cibo, et potu, *ib.* Absque causa communicans in aliquo dictorum, peccat, et incurrit excommunicationem minorem, *ib.* Ac subinde etiam majorem, præsertim si communicat in crimine criminoso, *ib.* Excommunicatos vitandos ex quibus causis, et in quibus casibus vitare quis non teneatur. Vide *Causæ et casus vi quorum licet*, etc.

EXCOMMUNICATUS an possit impetrare rescriptum, I, 221. Excommunicatos non intendit concilium Constantiense in aliquo relevare, 223. Absolutio ab excommunicatione primum superveniens, non convalidat rescriptum ab excommunicato impetratum, 224. Vide *Rescriptum*. Excommunicati excommunicatione majori eligere prohibentur, 346. An quando unus fuit excommunicatus, et eligit cum aliis, vitetur tota electio, *ib.* Quid de hoc dicendum de facto post Extravag. *Ad evitanda*, 347. Excommunicatus excommunicatione minori eligere non prohibetur, licet

eligi non possit, 346. Excommunicatus excommunicatione majori nequit eligi ad beneficium ecclesiasticum, 357. Neque istud conferre, *ib.* Et quid de excommunicatione minori, *ib.* Si episcopus excommunicatum non vult absolvere, cum deberet, potest ipsum absolvere metropolitanus, 427. Quid juris, si quis ordinatur ab episcopo excommunicato, 478. Ab excommunicatione ob percussorem clerici qualiter possit absolvere legatus a latere, 576. An is etiam ab aliis excommunicationibus Papæ reservatis possit absolvere, *ib.* Et quid dicendum de legato misso, ac nato, *ib.* Excommunicati non possunt constituere procuratorem ad agendum, II, 90. Bene tamen ad defendendum, *ib.* An si conveniantur ab alio, teneantur inviti procuratorem constituere, *ib.*

Excommunicatus nec per se nec per procuratorem potest agere in iudicio, VII, 151. Excommunicationis pœna simpliciter prolata intelligitur de excommunicatione majori, 116.

EXCUSATIO. Vide *Exceptio legitima*.

EXECRATIO Ecclesiæ, quando, et quomodo fiat, V, 157. Execratio altaris quando fieri censeatur, 163. Execratur, si confringitur lapis, 164. Aut amovetur superior tabula, *ib.* Non item, si solum sepulchrum, *ib.* Per execrationem altaris non execratur ecclesia, nec e contra, 165.

EXECUTIO sententiæ quo tempore, ac ordine sit facienda, III, 202. Vide *Sententia*.

Executio litterarum dispensationis matrimonialis in praxi quomodo fieri possit ac debeat pro foro externo, IV, 614. Formula executionis, 616. Executio dispensationis in forma pauperum in praxi qualiter fieri possit, et debeat, 625. Executio dispensationis apostolicæ pro foro interno, qualiter in praxi fieri debeat, 638. Executio dispensationis episcopalis quomodo fieri debeat pro foro externo, 643. Et quomodo pro foro interno, 648. Executor litterarum papalis dispensationis, quis, et quomodo exequi debeat, 602. Ordinarie deputatur episcopus vel ejus vicarius generalis, et hic a potiori, *ib.* Qui ultra montes, vocatur officialis, *ib.* Quo nomine tunc non venit officialis capituli, *ib.* Deputato vicario, non potest exequi litteras antequam eidem in originali præsententur, *ib.* Præsentatis sibi litteris dispensationis, quid facere, et observare debeat executor, 603. Si litteræ sunt deformes stylo, vel habent insolitas clausulas, sunt suspectæ, *ib.* Stylus et clausulæ, ab executeore observandæ, quænam, *ib.* Executor pro executione prorsus nihil potest accipere, etiam sponte oblatum, 605. Neque sub prætextu laboris, taxæ, papyri, vel consuetudinis, *ib.* Potest tamen aliquid accipere notarius, *ib.* Imo post executionem factam etiam ipse executor, 606. Executor dispensationis apostolicæ super impedimento matrimonii quis esse possit, et debeat, 631. Debet esse doctor theologiæ, vel juris canonici, *ib.* Non sufficit esse licentiatum, *ib.* Lectores et professores regularium non possunt exequi, nisi sint doctores veri, *ib.* Vel lectores jubilati ordinis

seraphici, *ib.* Vel privilegium speciale habentes, 632. Quales sunt patres societatis et alii mendicantes a generali eorumdem specialiter deputati, *ib.* Executor debet insuper esse approbatus ab ordinario, *ib.* Et a pœnitente specialiter electus, *ib.* In casu extraordinario potest etiam non doctor exequi dispensationem, 633. Quas clausulas observare debeat executor in litteris dispensationis, *ib.* Ad executionem non debet adhibere testes, 637. Et debet litteras lacerare, *ib.* Nullatenus autem restituere oratoribus, *ib.* Compendiosa recollectio, quis et qualiter exequi possit dispensationem pro foro interno, 638. Executor dispensationis episcopalis quid observare debeat pro foro externo, 643. Et quæ, quando fit executio pro foro interno, 648.

EXECUTOR, et executio testamenti, IV, 543. Executor quid, *ib.* Quotuplex, *ib.* Si nullus in testamento deputatur, executor illius est hæres, exceptis legatis pro alimentis pauperum, *ib.* In defectu aliorum executor est episcopus, 544. Executor potest deputari unus, vel plures etiam rœminæ, ac clerici, *ib.* Religiosi quoque et quomodo, *ib.* Fratres minores non possunt esse executores, 545. Possunt tamen dare executoribus consilium, *ib.* Potest testator fratri minori committere, ut ipse aliquem executorem denominet. Item potest obligare executorem, ut non nisi juxta denominationem fratris minoris legata pia distribuatur, *ib.* Regulariter nullus potest cogi ad munus executoris, 546. Bene tamen ex rationabili causa, *ib.* Executores quam primum possunt, tenentur exequi ultimam voluntatem, *ib.* Ad quod tam a iudice laico, quam episcopo negligentes possunt compelli, 547. Subinde compelli debent, *ib.* Iudex laicus executorem clericorum compellere non potest, *ib.* Post aditam hæreditatem iudex statim potest compellere executorem, *ib.* Qui intra sex menses legata pia etiam sine monitione exequi negligit, debet illa cum fructibus restituere, 548. Executore negligente devolvitur potestas ad episcopum exequendi, *ib.* In executione voluntas testatoris principaliter attendi debet, *ib.* Pluribus constitutis executoribus, an et quando unus sine altero procedere valeat, *ib.* Religiosus vel clericus potest suo monasterio vel Ecclesiæ quid applicare, si dispositio est ad causam piam in genere, 549. An sibi ipsi, si dispositio est pro pauperibus in genere, *ib.* Executor non potest dispositionem pro una causa pia in aliam mutare, *ib.* Nisi nova causa vel pius ignorata emergat, 550. Vel respectu elemosynæ sit nimium onus spirituale, *ib.* Papa ex rationabili causa potest pias voluntates ab uno ad alium pium usum mutare, *ib.* Etiam episcopus cum hærede, si relictum ad determinatam causam piam applicari nequit, *ib.* Legata pro pauperibus in genere relicta non potest executor pro libitu distribuere, sed debet ordinate procedere, 551. Et quomodo, *ib.* Qualiter exequenda sit dispositio pia? Volo ut hæc applicentur pro Dei gloria, vel

salute animæ meæ, 552. Executores tenentur facere inventarium, et reddere rationem expensarum, etsi id remiserit testator, *ib.*

EXEMPLA regulam non astringunt, sed declarant, I, 506. *Non exemplis, sed legibus iudicandum est*, declaratur, 284. Exempla regulam non restringunt, II, 287. Exempla declarant dispositionem de similibus esse intelligendam, III, 333. Exemplo et factis demonstrare plus est, quam verbis dicere, 409.

EXEMPLARIA originalium instrumentorum quam vim probandi habeant, III, 90. Ad solemnem exemplationem plures requiruntur conditiones, et quæ, *ib.* His non observatis exemplar instrumenti regulariter non probat, *ib.* An juxta exemplaria solemniter traducta, possit fieri nova exemplatio, 91. In certis casibus probat exemplar absque illis conditionibus, *ib.* Exemplar sine dictis conditionibus facit aliquam præsumptionem, ac deperdito originali semiplenam probationem, *ib.*

EXHÆREDATIO quid, IV, 487. Exhæredatio descendenti debet nominatim fieri, *ib.* Et circum totam hæreditatem, *ib.* Atque ex legitima causa inserta testamento, *ib.* Quæ ab hærede scripto probari debet, 488. Idem requiritur ad exhæredationem ascendentium, *ib.* Enumerantur quatuordecim causæ exhæredandi descendentes, *ib.* An ob alias æque graves causas præter enumeratas, fieri possit exhæredatio, 490. Quævis gravis injuria est causa sufficiens, *ib.* Liberi sine consensu parentum nubentes, an exhæredari possint, *ib.* Quid circa hoc disponent statuta Bavaricæ, 491. Enumerantur octo causæ, ob quas exhæredari possunt parentes, *ib.* Causa exhæredationis cessat, si ante conditum testamentum parens cum liberis, vel hi cum illo reconcilientur, *ib.* Item si proles monasterium ingrediantur, *ib.* Frater in casu personæ turpis institutæ ob quas causas exhæredari possit, 492.

EXILII et relegationis pœna, quid, VI, 504.

EXORBITANS dispositio quæ, I, 191. Leges exorbitantes a jure communi sunt strictæ interpretationis, 190. Fallit in certis casibus, *ib.*

EXORBITARE a jure quid sit, VII, 69. Quæ a jure exorbitant in consequentiam non sunt trahenda, *ib.* Nisi in utilitate publica, favore cultus divini, in privilegiis motu proprio, in necessario connexis, etc., 70, 71. V. etiam 155, 169.

EXPEDIT non idem est, ac non licet, VII, 155.

EXPENSÆ testibus a longe venientibus, qualiter sint mensurandæ, III, 51. Et a quo præstantæ, *ib.* Utrum emolumentorum, quibus testis ob absentiam carere debet, ratio sit habenda, *ib.* Regula est quod victus victori in expensis sit condemnandus, 295. Et hoc tam in causis civilibus quam criminalibus, *ib.* Exceptio reo in causa criminali criminaliter intenta, *ib.* Regula hæc fallit, quando victus justam causam litigandi habuit, *ib.* Vide infra *Victus*. Regula illa quod victus condemnatur victori in expensis, fallit in

expensis, fallit in nonnullis aliis casibus, et quibus, 297. Ut, si persona succumbens in lite sit valde honesta, et magnæ fidei, aut religiosa, *ib.* Atque in casu quo pars semiplene probavit, et iudex ei detulit juramentum necessarium, sicque ipsa vicit, *ib.* Secus dicendum in juramento judiciali, seu a parte parti delato, *ib.* An iudex teneatur victum condemnare in expensis, etiamsi hæ non sint petitæ, *ib.* Expensæ quibus modis censeantur petitæ, 298. Si hæ non fuerunt petitæ, potest quidem iudex ex officio victum in eas condemnare, *ib.* Non tamen tenetur condemnare, nec postea expensas resarcire de suo, *ib.* Expensarum nomine quid intelligatur, *ib.* In taxatione expensarum judicialium non attenduntur arrhæ, neque annum salarium advocatis per nonnullos dari solitum, 299. Expensæ necessariae, atque judiciales, sunt in quadruplici differentia, et quæ, *ib.* Est distinguendum inter expensas contumaciæ, et expensas victoriae, *ib.* Et quales impensæ sub utrisque veniant, *ib.* Advocatus vel doctor in propria causa conficiens instrumenta, nihil eo nomine exigere valet, *ib.* Nisi propter hoc perdidit aliud lucrum, vel incurrit damnum personale, 300. Aliæ differentia inter expensas contumaciæ, et expensas victoriae referuntur, *ib.* Sententia super expensis potest esse incerta, et quomodo, *ib.* Expensæ qualiter sint probandæ, *ib.* In causa appellationis, iudex non solum appellans, sed etiam appellatus, si succumbat, in expensis condemnandus sit, 301. Appellans et denuo victus, indistincte victori condemnandus est in expensis, *ib.* Nisi eum probabili causa excuset, *ib.* Appellatus, et succumbens pariter condemnatur in expensis, si ex eisdem actis in causa appellationis succubuit, *ib.* Alias secus, 302.

EXILATÆ HÆREDITATIS crimen quid, et quæ pœnæ illius, VI, 419.

EXPLORATIO voluntatis puellarum Deo dicendarum debet fieri per episcopum, vel alium ab eo deputatum, II, 25. Quomodo et de quibus faciendæ sit, *ib.* Et an bina vice fieri debeat, *ib.*

EXPOSITI liberi censentur legitimi, V, 489.

EXPOSITIO INFANTUM quid, VI, 340. Est graviter peccaminosa, *ib.* Etsi non fiat animo necandi infantem, sed exponendi illum misericordiæ aliorum, *ib.* Vel avertendi propriam infamiam, 341. Dantur tamen casus, in quibus licet exponere infantem, et qui, *ib.* Exponentium infantem pœnæ, si expositio fit in loco deserto, et sylva, *ib.* Et quæ, si fit in via publica, aut hospitali, *ib.* Parens exponens infantem, perdit patriam potestatem, 342. Expositi infantes habendi sunt pro legitimis, 343. Expositos infantes qui alimentare et educare debeat, 342. Ubi existunt pia loca pro illis erecta, hæc, ubi vero non sunt, Ecclesia, vel rector illius assumere et alere debent infantem, *ib.* Quibus non resarcuntur expensæ, *ib.* Deficientibus præfatorum redditibus, alere expositos tenetur communitas, et tandem singuli in soli-

dum, *ib.* Assumentes expositum non acquirunt jus in personam, *ib.* Ei tamen succedunt ab intestato, 343. An et quando educantes expositum, possint repetere expensas, 342. Parentes assumere possunt infantem ipsis invitis ablatum vel expositum, 343. Expositio languidorum, seu infirmorum quid, et quomodo prohibita, *ib.* Parentes, et domini prolem, vel servum languidum exponentes, privantur patria, ac dominativa potestate, *ib.* Dominus an, et ad quas expensas teneatur pro cura famuli, qua talis, *ib.*

EXPRESSA nocent, non expressa non nocent, IV, 39.

EXPRIMENDA necessario in supplicatione pro dispensatione super quovis impedimento pro foro externo, ne sub et obreptitia sit, V, 571. Debent exprimi, quæ de stylo curiæ, vel jure sunt, *ib.* Si quid horum ignoranter omittitur dispensatio obreptitia est, *ib.* Super quocumque impedimento petatur dispensatio, debet necessario exprimi ipsum impedimentum in specie, 572. Si plura sunt, debent omnia exprimi, *ib.* Et quidem in una eademque supplicatione, *ib.* Nisi forsitan unum impedimentum esset occultum, et aliud publicum, quid juris tunc, *ib.* Non est necesse exprimere, quod dispensatio super eodem impedimento jam semel petita, et denegata fuerit, 573. Copula si pro causa allegatur, debet exprimi, an sub spe facilius impetrandæ dispensationis fuerit habita, *ib.* Etsi una tantum pars habuerit hanc spem, item exprimi debet an matrimonium sit contractum bona vel mala fide, 573. Etiam unius tantum, *ib.* Item an sub spe facilius impetrandæ dispensationis, *ib.* An jam sit consummatum, 574. Et in facie ecclesiæ præmissis denuntiationibus contractum, *ib.* Exprimenda in supplicatione pro dispensatione super impedimento consanguinitatis, *ib.* Debent exprimi gradus in specie, *ib.* Item pluralitas consanguinitatis, *ib.* Ac etiam propinquior gradus si oratores inæqualiter distent, *ib.* Constitutio Pii V desuper, *ib.* Probatur ulterius prolixè refutando etiam opinioniones, et fundamenta adversariorum, quod requiratur gradus propinquioris expressio, si inæqualiter distent oratores, 575. Si non exprimitur gradus propinquior, requiruntur litteræ declaratorie, illum non obstare, 576. Probatur ex bulla Urbani VIII, 577, et Innocentii X, 579. Responsio ad fundamenta adversariorum, 580. Pro foro interno non requiritur gradus propinquior expressio, nec litteræ declaratorie, *ib.* Debent insuper exprimi copula, si fuit habita sub spe facilius consequendi dispensationem, *ib.* Etsi copula non allegatur pro causa, *ib.* Si copula est occulta, non est necesse eam exprimere in supplicatione, 582. Ne quidem in pœnitentiâ, *ib.* Publica vero debet exprimi, etsi habita sit post litteras apostolicas jam obtentas, sed nondum executioni mandatas, *ib.* Non est necesse exprimere copulam esse sæpius habitam, 583. Exprimenda in supplicatione pro dispensatione super impedimento affi-

nitatis sunt omnia, quæ pro dispensatione consanguinitatis debent exprimi, *ib.* Item an affinitas orta sit ex copula licita, vel illicita, *ib.* An etiam, et quando debeat concurrere honestas publica exprimi, *ib.* Rursus exprimi debet, an affinitas sit in linea recta, vel transversali, *ib.* Exprimenda in supplicatione pro dispensatione publicæ honestatis quæ, 384. Exprimenda in supplicatione pro dispensatione cognationis spiritualis est filiatio, vel compaternitas, *ib.* Item an simplex, vel duplex sit cognatio, *ib.* Exprimenda super impe-

dimento criminis, *ib.* Exprimenda ad obtinendam dispensationem pro foro interno, 626. Apud episcopum pro foro externo, 639, 643.

EXTENSIO LEGIS duplex, una proprie dicta, seu extensiva, altera comprehensiva, seu inclusiva, et improprie dicta, l, 182. Extensio in correctoriis jurium, an et quando locum habeat, 206.

EXTRAVAGANTES communes unde obligent, l, 21, 22.

F

FABRI streperam artem exercentes, non possunt locare domos prope monasteria, et scolas publicas, IV, 214.

FACTUM alienum promitti non potest, bene tamen res aliena legari, et cur, II, 36. Factum qui debet, non satisfacit solvendo æquivalens interesse, IV, 340. Factum legitime non debet retractari, licet postea eveniat casus a quo non potuit inchoari, VII, 164.

FACTIS in antiquis sufficiunt leviores probationes, II, 324. Nec requiritur plena probatio, *ib.* Vide *Antiquis*. Factum præsumitur notum in vicino loco, et qualiter, III, 153. Præsertim quod est notum in remoto, *ib.* Facta sunt sui natura incerta, 330. Nec præsumuntur nisi probentur, *ib.*

FALCIDIA, et Trebellianica quid, et unde origo earum, IV, 485. Falcidia ex quibus bonis deducatur, *ib.* Quantitas honorum in computatione Falcidiæ attenditur solum illa quæ adfuit tempore mortis, *ib.* Falcidiæ etiam subjacet donatio mortis causa, et fideicommissum particulare, 486. Non deducitur a legatis privilegatis, nec in testamento militis, *ib.* Non deducitur a profanis legatis, si testator ita cavet, *ib.* Quid de jure Bavaricæ, *ib.* Dicta de Falcidia veniunt etiam intelligenda de Trebellianica, *ib.* Limitatur in aliquibus, *ib.* Liberi præter legitimum deducunt etiam Trebellianicam, vel Falcidiam, *ib.*

FALLACIA, calliditas, et machinatio differunt, et qualiter, II, 416.

FALSITAS, circa substantialia negotii quæ, III, 127. Falsitas circa substantialia negotii, probabilius vitiat instrumentum in totum, 126. Si testis falsitatem circa substantialia adjiciat suo testimonio, dictum ejus reprobat in totum, *ib.* Secus, si solum circa accidentalia, 127. Falsitas circa accidentalia non vitiat instrumentum, 127. Falsitate instrumenti probata circa unum punctum substantiale, tollitur fides ejus in totum, 132.

Falsitas precum in supplicatione pro dispensatione alia est circa causam finalem, alia circa

impulsivam, V, 585. Quenam falsitas in genere vitiet, *ib.* Falsitas circa causam finalem, seu motivam invalidat dispensationem, *ib.* Nisi sint plures causæ finales, et una saltem earum vera, *ib.* Falsitas circa causam impulsivam non vitiat dispensationem, *ib.* Unde cognosci valeat causam esse motivam, vel impulsivam, *ib.*

FALSUM, seu crimen falsi quid, et quot modis committatur, VI, 435. Committitur principaliter dicto, scripto, facto, usu, *ib.* A quibus, et quando crimen falsi committatur dicto, *ib.* Quot modis committatur scripto, 436. Quot modis contingere possit in bullis pontificiis, *ib.* Quot modis committatur facto, 437. Quot modis committatur circa monetam, *ib.* Qualiter committatur usu, seu potius abusu, 438. Falsi pœnæ quæ, *ib.* Pœna testis falsum deponentis in judicio, *ib.* Pœna advocati, *ib.* Et juvenis committentis falsum, *ib.* Pœna committentis falsum in scripto, *ib.* Et circa litteras apostolicas, 439. Pœna falsificantis pondera, et mensuras, *ib.* Ac supponentis partum, *ib.* Pœna falsum committentis circa monetam, *ib.*

FAMA bona quid, II, 351. Fama vi nominis, et fama, ut sic quid, III, 41. Fama in bonam partem accepta quid, *ib.* Proprie loquendo non dicitur, nisi bona sit, *ib.* Fama mala appellatur infamia, *ib.*, II, 351. Fama ut sic dividitur in famam hominis, et famam inter homines, et quid, III, 41. Fama an a certo auctore provenire debeat, *ib.* Fama inter homines est duplex, et qualis, 42. Fama super facto particulari potest ratione suæ originis tripliciter distingui, *ib.* Fama differt a rumore, et quomodo, *ib.* Fama ut probet, quæ requirantur, *ib.* Fama debet esse uniformis, solida, constans, et perfecta, non vaga, levis, aut contraria, *ib.* Fama potest probari per duos testes, 43. Testes deponentes de fama, quales esse debeant, et qualiter deponere, *ib.* Fama est difficilis probationis, 44. Fama quam vi probandi habeat, seu quis sit ejus effectus, *ib.* Utrum fama faciat semiplenam probationem, variant doctores, *ib.* Melius istud relinquitur arbitrio judicis, 45. Dantur aliqui casus, in quibus fama plene pro-

bat, *ib.* Ut in factis antiquis, *ib.* Et in rebus modus præjudicii, *ib.* Vel quando cum fama concurrunt alia adminicula, 46. Item in iis, quæ sunt difficilis probationis, *ib.* Et quando agitur remedio, can. *Redintegranda*, 3, *quæst.* 1, *ib.* Item quando agitur ad evitandum peccatum, *ib.* Fama sanctitatis defuncti quomodo coli, ac invocari possint, V, 189. Fama etiam publica sine aliis adminiculis plene non probat, III, 399. Fama et honor æquiparantur vitæ, imro subinde magis æstimantur, VI, 367. Ob famæ et honoris defensionem an occidere liceat, 365.

FAMILIÆ et honorum in ea conservatio, est causa dispensandi super impedimentis, V, 558. Familia honesta quid, 608.

FAMILIARUM nomine quid intelligatur, l, 453. Quæ requirantur, ut episcopus suum familiarem, sibi cæteroquin non subditum, ordinare valeat, 452, 453. Vide *Ordinari*.

FAMILIARIS nomen latinum patet, ac nomen domesticum, II, 368.

FAMULI, et famula. Vide *Locatores operarum*. Famuli conductitii, studiosi, ubi matrimonialiter copulari possint, et debeant, V, 405. Famulis ægrotis, vel infirmis quid pro cura suppeditare teneantur domini, VI, 343. Et an debeant eisdem mercedem, 344.

FATALIA appellationum quid, III, 327. Et unde sic dicantur, *ib.* Generatim sunt in triplici differentia. Fatalia interponendæ appellationis quæ, *ib.* Hæc olim fuerunt duo, vel tres dies, nunc sunt decem dies, *ib.* Decendum ad appellandum concessum, quando currere incipiat, et currat, *ib.* Fatalia introducendæ, ac prosequendæ appellationis sunt duplicis generis, videlicet fatalia legis, 328. Et fatalia hominis, *ib.* Fatalia legis introducendæ coram iudice ad quem appellationis, de jure civili sunt sex menses, 329. Et quid de jure canonico, *ib.* Fatalia prosequendæ, ac finiendæ appellationis de jure sunt annus, et ex causa beneficium, *ib.* Hoc tempus est computandum a die interpositæ appellationis, *ib.* Lapsus horum fatalium non obstat illi qui propter justum impedimentum, non prosequitur, vel non finit tunc appellationem, *ib.* Enumerantur hujusmodi sex justa impedimenta, *ib.* Onus probandi tale impedimentum prosequendæ appellationis incumbit appellanti, 330. Non sufficit probare duntaxat impedimentum, nisi etiam probetur diligentiam in eo removendo adhibitam esse, *ib.* Stante legitimo impedimento prosequendi appellationem intra annum, conceditur appellanti secundus annus ipso jure, *ib.* An tunc appellans debeat intra annum protestari de impedimento, *ib.* Et an ipsi impedito solum ex parte anni, concedatur secundus totus ipso jure, *ib.* Ulterius tempus, puta tertius annus, conceditur legitime impeditis per restitutionem in integrum, 331. Si per iudicem stetit, quominus debito tempore finiatur appellatio, tempus fatalium non currit, *ib.* Fatalia prosequendæ, ac finiendæ appellationis,

hodie non attenduntur in majoribus tribunalibus, *ib.* Appellans a gravamine extrajudiciali adhuc post majoratum tempus auditur, saltem per remedium juris communis, *ib.* Fatalium a jure concessorum terminus an et per quem possit restringi, *ib.* Iudex a quo, non potest statuere terminum finiendæ appellationis, *ib.* Et si hoc fecerit, censetur præfixisse terminum prosequendæ appellationis, 352. Post tamen terminum ad prosequendam appellationem concessum abbreviare, secundum exigentiam negotii, etc., *ib.* E contra iudex ad quem non potest illum terminum abbreviare, nisi imminet periculum, idque exemplificatur, *ib.* Qualiter in aliis causis possit iudex ad quem fatalia appellationum finire, 333. Fatalia appellationum potest sibi ipsi restringere appellans, *ib.* Utrum hæc mutuo partium consensu possint prorogari, *ib.* Quis sit iudex in causa desertæ appellationis ob lapsum fatalium, *ib.* Si appellans nunquam comparuit coram superiore, tunc iudex a quo cognoscit super causa desertæ, vel non desertæ appellationis, 334. Alias de hac cognoscit iudex ad quem, *ib.* Fatalia appellationum tollunt potestatem postea appellandi, 349, 327.

FAVORABLES leges vel dispositiones quænam censendæ, VII, 46, 48. Favores sunt ampliandi et quomodo, *ib.* Non sunt interpretandi in onus et incommodum illius, cui concessi sunt, 139 contra, 140.

FAUTORES et receptores hæreticorum quinam? et quibus pœnis subiaceant, VI, 291.

FELONIA quid? et quando privet feudo, IV, 303.

FEMINÆ prohibentur pro aliis postulare, licet possint pro seipsis, II, 80. Feminæ excluduntur ab officio procuratoris, exceptis certis casibus, 92. Femina non potest esse arbitratrix, 155. Exceptis certis casibus, *ib.* Bene tamen arbitratrix, *ib.* Per feminas an possit induci consuetudo, 287. Femina citius senescunt, et generare desinunt, quam viri, V, 68. Femineo vocabulo non continetur masculinum, IV, 373. Feminae cur citius pubescant, quam viri, V, 392.

FENESTRÆ domus an fieri possint, si ex illis videri potest in monasteria fratrum, et monialium, VI, 492.

FERA animalia quamdiu possideamus, II, 364.

FERIÆ quid? et unde dicantur, II, 311. Feriæ et dilationes in quo differant, 310. Feriarum tres sunt species, 311. Videlicet, feriæ sacræ, sive solemnes, *ib.* Feriæ rusticæ, seu necessariæ, *ib.* Ac feriæ repentinæ, et quid, *ib.* Feriarum sacrarum obligatio, quæ, *ib.* Datum præceptum de feriis sacris, seu diebus festis observandis, 312. Exstat potestas in ecclesia instituendi festa de præcepto, *ib.* Hæc nequeunt indicere reges, aliique principes sæculares, *ib.* Quamvis possint statuere pœnam violentibus dies festos ab Ecclesia indictos, *ib.* Episcopi possunt in suis diocesis instituire festa de præcepto, etiam ab exemptis observanda,